

13. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Ю. А. Тихомиров. – М. : СПАРК, 2001. – 355 с.
14. Совершенствование аппарата государственного управления (конституционный аспект) / под ред. В. В. Цветкова. – К. : Наук. думка, 1982. – 376 с.
15. Коментар до Конституції України / ред. кол. : В. Ф. Опришко, Л. Є. Горьовий, М. І. Корнієнко та ін. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 1996. – 380 с.
16. Власов В. А. Советский государственный аппарат / В. А. Власов. – М. : Юрид. лит., 1959. – 374 с.
17. Кутафин О. Е. Компетенция местных Советов : [учеб. пособие для вузов по спец. «Правоведение»]. – 2-ое изд. / О. Е. Кутафин, К. Ф. Шеремет. – М. : Юрид. лит., 1986. – 224 с.
18. Козярик В. Делегування повноважень у державному управлінні / В. Козярик // Віче. – 2000. – № 2. – С. 300–306.
19. Тихомиров Ю. А. Публичное право : учебник / Ю. А. Тихомиров. – М. : БЕК, 1995. – 496 с.
20. Бахрах Д. Н. Административное право России : учеб. для вузов / Д. Н. Бахрах. – М. : НОРМА–Инфра-М, 2002. – 640 с.
21. Органы Советского общенародного государства / [Б. Н. Топорнин, Б. М. Лазарев, М. А. Шафир и др. ; под. ред. Б. Н. Топорнина]. – М. : Наука, 1979. – 405 с.
22. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій для студ. юрид. вузів та ф-тів / Л. В. Коваль. – К. : Вентурі, 1996. – 208 с.
23. Про затвердження Типового положення про Головне управління освіти та науки Київської міської державної адміністрації, управління освіти та науки обласної, Севастопольської міської державної адміністрації : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серп. 2000 р. № 1326 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 35 – Ст. 135.

Надійшла до редколегії 12.04.2011

ДОБКИН М. М. КОМПЕТЕНЦИЯ УПРАВЛЕНИЙ И ОТДЕЛОВ МЕСТНЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ АДМИНИСТРАЦИЙ ОТНОСИТЕЛЬНО СФЕРЫ УПРАВЛЕНИЯ

Проанализированы подходы ученых относительно определения понятия компетенции управлений и отделов местных государственных администраций. Уточнены элементы компетенции управлений и отделов местных государственных администраций, а также предложено ее комплексное определение.

DOBKIN M. THE COMPETENCE OF ADMINISTRATIONS AND DEPARTMENTS OF LOCAL STATE AUTHORITIES ON THE MANAGEMENT AREAS

Scientific approaches to the determination of the concept of competence of managements and departments of local state administrations are analyzed. The elements of competence of administrations and departments of local state authorities are specified, and also its complex definition is offered.

УДК 342.95+351.74(477)

О. М. МУЗИЧУК,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник факультету підготовки фахівців
для підрозділів слідства та дізнання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ДЕРЖАВІ ЯК ОБ'ЄКТА КОНТРОЛЮ

Охарактеризовано чинне законодавство України та наукову літературу на предмет визначення поняття правоохоронних органів. Визначено особливості правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю, сформульовано їх поняття.

Поняття та ознаки правоохоронних органів визначались у наукових дослідженнях О. М. Бандурки, О. К. Безсмертного, В. Т. Білоуса, І. В. Бондаренка, С. Ф. Денисюка, А. Т. Комзюка, А. М. Куліша, А. М. Кучука, К. Ю. Мельника, М. І. Мельника, Т. О. Пікулі, Ю. С. Плигуна,

В. Г. Фатхутдінова, М. І. Хавронюка, М. О. Шиліна, Ю. С. Шемшученка та багатьох інших авторів. Проте, незважаючи на численні дослідження особливостей діяльності окремих правоохоронних органів України у роботах сучасних науковців, дане питання не можна

віднести до числа вирішених як на методологічному, так і на практичному рівні.

Необхідність уточнення поняття та визначення ознак правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю обумовлена такими причинами: незважаючи на велику кількість наукових досліджень, предметом яких були правоохоронні органи, їх поняття, сутність та особливості визначаються по-різному, іноді з протилежних точок зору; відсутнє чітке законодавче визначення поняття правоохоронних органів; не визначено вичерпний перелік правоохоронних органів, оскільки нормативно-правові акти, як законодавчі, так і підзаконні, визначають різну їх кількість (в одних правових актах одні і ті самі органи називаються правоохоронними, в інших – ні); у чинному законодавстві не визначені спеціальні ознаки правоохоронних органів, за допомогою яких можна було б виокремити останні з-поміж інших державних органів.

Такий стан наукового розроблення та законодавчого врегулювання діяльності правоохоронних органів не можна визнати нормальним для держави, яка задекларувала себе як правову та демократичну [1]. На необхідність системної реформи правоохоронних органів, визначення їх переліку та загальних ознак неодноразово вказувалось у звітах та висновках міжнародних організацій. Спроба виправити таку ситуацію була зроблена у відповідних роз'ясненнях Верховного суду України [2; 3]. Проте, у них використано таке ж саме тлумачення правоохоронних органів, що й у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» [4].

Метою даної статті є вдосконалення поняття та ознак правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні завдання: охарактеризувати чинне законодавство України та наукову літературу на предмет визначення поняття правоохоронних органів; визначити особливості правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю та запропонувати формулювання їх поняття.

У чинному законодавстві України міститься щонайменше три визначення поняття «правоохоронні органи». Зокрема, у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» правоохоронні органи визначені як «органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони держа-

вного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» (ст. 2) [4].

Формулюючи таке визначення поняття правоохоронних органів, законодавець пропонує їх перелік. Проте такий спосіб є неефективним, оскільки визначення поняття «правоохоронні органи» закінчується словами, що такими є й «інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [4]. Крім того, у другій частині даної статті зазначено, що захисту підлягають «також співробітники кадрового складу розвідувальних органів України, працівники Антимонопольного комітету України та уповноважені особи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України» [4]. Деякі із перелічених у ст. 1 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» є окремими структурними підрозділами інших органів, які ним віднесені до правоохоронних. Сказане стосується органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, які підпорядковані Державному департаменту виконання покарань України. Крім перелічення правоохоронних органів, законодавець робить наголос на функціях, котрі вони виконують, до яких відносить «правозастосовну або правоохоронну», і які, на нашу думку, характерні для переважної більшості й інших державних та недержавних органів, які здійснюють правоохоронну діяльність. Варто також звернути увагу на те, що в цьому законі та багатьох інших законодавчих актах поняття та перелік правозастосовних або правоохоронних функцій відсутні.

Підхід, відповідно до якого в законодавчих актах робиться наголос на тому, що правоохоронні органи виконують правозастосовну та (або) правоохоронну функції, використовується в інших правових актах. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» правоохоронні органи визначено як «державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [5].

На нашу думку, таке визначення має як позитивні, так і негативні аспекти. Зокрема, позитивним є те, що законодавець правоохоронні органи називає державними, що дає змогу відмежувати їх від цілої низки недержавних органів

(формувань, організацій), які здійснюють правоохоронну діяльність (громадських формувань правоохоронної спрямованості, служб безпеки та охорони приватних організацій та підприємств, правозахисних організацій, адвокатури та нотаріату тощо). Негативним є те, що на відміну від Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України» в Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» між термінами «правозастосовні функції» та «правоохоронні функції» використовується сполучник «або», що значно розширює перелік органів, які відповідно до цього Закону можуть називатися правоохоронними, позаяк виходить, що будь-який державний орган, який здійснює правозастосовні або правоохоронні функції, є правоохоронним.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» правоохоронні органи визначено як «органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій» [6].

Порівняльний аналіз визначення правоохоронних органів, які передбачені Законами України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5] та «Про основи національної безпеки України» [6] дає змогу зробити висновок про їх суттєву відмінність. Так, у першому із названих законів використано словосполучення «державні органи», у другому – «органи державної влади», останнє з яких є вужчим за змістом, а отже, значно скорочує перелік органів, які можуть бути віднесені до правоохоронних; у першому із зазначених законів використано словосполучення «відповідно до законодавства», у другому – згідно з «Конституцією і законами України», яке також звужує перелік нормативно-правових актів, якими передбачено здійснення правоохоронних функцій; у першому Законі йдеться про правозастосовні або правоохоронні функції, у другому – лише про правоохоронні.

На нашу думку, Закони України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» та «Про основи національної безпеки України» мають низку недоліків щодо визначення поняття «правоохоронні органи». Наприклад, у Законі України «Про основи національної безпеки України» зазначено, що «Конституцією і законами України» покладено на правоохоронні органи здійснення правоохоронних функцій;

натомість такі функції можуть передбачатися й іншими видами законодавчих актів, наприклад кодексами та підзаконними актами Президента і Кабінету Міністрів України, які спрямовані на деталізацію законодавчих актів. У Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» мова йде про «правозастосовні або правоохоронні функції», що є некоректним, оскільки використання сполучника «або» дає змогу до правоохоронних органів віднести будь-які державні органи, що здійснюють не лише правоохоронні, а й правозастосовні функції. І як слушно з цього приводу зазначив В. Т. Білоус, поняття «правоохоронні органи» необхідно відрізнити від поняття «правозастосовні органи», яке є ширшим; правоохоронні органи – це тільки частина правозастосовних органів» [7, с. 30–31]. Крім того, варто відзначити й те, що не всі органи державної влади, які виконують саме правоохоронні функції, є правоохоронними органами. Сказане, наприклад, стосується органів суду, які до правоохоронних органів не належать. Такий висновок можна зробити навіть із назви Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів України», формулюючи яку законодавець розмежовує працівників суду та власне працівників правоохоронних органів.

У методичних матеріалах Генеральної прокуратури України з питань координаційної діяльності по боротьбі зі злочинністю правоохоронні органи визначено як «державні органи, що виконують функції, пов'язані з виявленням та припиненням адміністративних чи кримінальних правопорушень, і мають повноваження щодо порушення і провадження (здійснення) адміністративного чи кримінального переслідування та вжиття заходів примусу щодо правопорушників до вирішення справи по суті судовими або іншими органами, уповноваженими на здійснення правосуддя» [8].

Таке визначення поняття правоохоронних органів є більш змістовним порівняно з тими, які пропонуються Законами України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [4], «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5], «Про основи національної безпеки України» [6], проте і воно не дає змоги визначити вичерпний перелік правоохоронних органів, оскільки передбачає лише декілька можливих функцій (напрямків) правоохоронної діяльності. Щодо

таких функцій (напрямків) діяльності правоохоронних органів, як «виявлення кримінальних правопорушень», «порушення і провадження кримінального переслідування» заперечень немає, оскільки, на нашу думку, усі органи, які уповноважені порушувати кримінальні справи та здійснювати досудове слідство, належать до правоохоронних. Щодо адміністративної практики, то тут є певні застереження, на яких було акцентовано увагу вище.

Вищенаведене дає змогу зробити висновок про те, що законодавець пропонує різні підходи до визначення поняття «правоохоронні органи», які можна об'єднати в чотири групи: шляхом наведення їх переліку; шляхом визначення їх ознак; шляхом зазначення того, що такі органи виконують правозастосовні та (або, чи) правоохоронні функції; шляхом визначення того чи іншого органу як правоохоронного. Проте жоден із наведених підходів не дав бажаного результату, оскільки питання про те, які органи є правоохоронними, залишається відкритим. Більш логічним є підхід, відповідно до якого в законодавчому акті вказується, що конкретний орган є правоохоронним (закони України «Про службу безпеки України» [9], «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» [10], «Про Державну прикордонну службу України» [11] тощо). Проте цей підхід не отримав поширення в законотворчій практиці.

Переважає більшість законодавчих та підзаконних актів, які використовують термін «правоохоронні органи», не містять визначення його поняття, а ті з них, що такі визначення містять, на нашу думку, є дуже лаконічними, вузькими за змістом. Натомість окремі автори, навпаки, лаконічність законодавчо визначених понять вважають перевагою, а не недоліком правових актів. Наприклад, К. С. Бельський наголошує на тому, що «коротко розкриваючи сутність правового явища, законодавець більш точно формулює правові норми» [12, с. 20]. З нашої точки зору, лаконічність законодавчо визначеного поняття у практичному аспекті є недоцільною, оскільки не дає змоги визначити його особливості, відмінність від інших понять. Зокрема це наочно продемонстровано в законодавчих визначеннях поняття «правоохоронні органи» [4–6], які піддавались неодноразовій критиці. Як справедливо відзначають у науковій літературі, «така ситуація не тільки свідчить про відсутність єдиного підходу у розумінні того, які органи є правоохоронними, не просто ускладнює вирішення теоретичних

проблем у цій сфері, але й здійснює негативний вплив на діяльність цих органів, оскільки безпосереднім чином впливає на правове регулювання компетенції таких органів, правовий і соціальний статус їх працівників, тощо» [13, с. 91].

Серед науковців є як прихильники, так і опоненти законодавчого визначення поняття правоохоронних органів, їх ознак та видів. Наприклад, М. О. Будаков пропонує відмовитися від дефініції «правоохоронні органи» в законі, наголошуючи на тому, що «в інтересах законодавства порушена проблема не повинна полягати в точному визначенні категорії “правоохоронні органи”, оскільки вона є загальнофілософською. Для українського законодавства, – вважає вчений, – доречним буде відійти від цього терміна взагалі, розуміючи під ним всі державні органи, які так чи інакше пов'язані з охороною права» [14, с. 34–35]. Подібну точку зору висловлює В. В. Ковальська, наголошуючи на тому, що «недоцільно вести дискусії щодо встановлення конкретного переліку правоохоронних органів, і ми не бачимо сенсу в такому пошуку, оскільки вважаємо, що зробити такий перелік неможливо» [15, с. 11].

Підхід науковців, які обґрунтовують доцільність законодавчого визначення поняття правоохоронних органів, їх ознак та видів, видається нам більш логічним. Як влучно відзначають В. Г. Бесарабов, Ю. В. Капітонов, В. О. Макаренко та В. П. Рябцев, «застосування законодавцем терміна “правоохоронні органи” без чіткого визначення його поняття і ознак може викликати серйозні юридичні колізії, суперечності в діяльності державних органів, невизначеність в організаційних відносинах і неповноту виконання ними покладених обов'язків, відсутність необхідної координації їх дій, інші негативні наслідки» [16, с. 9].

Науковці пропонують різні визначення поняття правоохоронних органів [17, с. 513; 18, с. 127; 19, с. 50; 20, с. 113; 21, с. 6; 22, с. 12; 23, с. 6; 24, с. 8; 25, с. 43–44; 26, с. 127; 27, с. 143; 28, с. 91; 29, с. 17], аналіз яких надав змогу зробити такі узагальнюючі висновки:

1. Як правило, науковці використовують два підходи до визначення поняття «правоохоронні органи»: перший із них полягає у наведенні в понятті правоохоронного органу його ознак; другий – у переліченні видів правоохоронних органів [18, с. 127; 24, с. 8]. Проте жоден із таких підходів не є оптимальним та ефективним, оскільки переважна більшість із наведених авторами ознак (наділення правоохоронних органів компетенцією щодо охорони громадських

відносин, урегульованих правом [17, с. 513], забезпечення ними додержання та реалізації прав і свобод громадян, законності та правопорядку [19, с. 50], покладення на них правоохоронної діяльності [20, с. 113], здійснення правозастосовної та правоохоронної функцій [21, с. 6], уповноваження державою на здійснення нагляду і контролю [26, с. 127]), є характерними й для інших державних, а в деяких випадках – і недержавних органів. Те ж саме стосується підходу, відповідно до якого правоохоронні органи перелічуються в окремому понятті [18, с. 127], оскільки таке поняття закінчується словами «й інші органи, що здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції».

2. Не можемо погодитись із деякими авторами, які зазначають, що перелік правоохоронних органів «передбачений Конституцією» [20, с. 113], оскільки в Основному законі такого переліку нема, більше того, термін «правоохоронні органи» в Конституції України використовується лише в одній її статті.

3. Загальним недоліком вищенаведених визначень є те, що переважна більшість авторів не вказує на те, що вони є державними [19, с. 513; 20, с. 113; 21, с. 6; 23, с. 6; 26, с. 127].

4. Із такими ознаками правоохоронних органів як: боротьба зі злочинністю, застосування державного примусу, озброєність, підвищений соціально-правовий захист, які містяться у визначеннях правоохоронних органів, можна погодитись, але лише в комплексі із використанням інших ознак (рис) правоохоронних органів.

Необхідно розрізняти такі поняття, як «правоохоронні функції», «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні органи», два перших з яких досить часто використовуються під час визначення правоохоронних органів. На нашу думку, терміни «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні функції» є однаковими за змістом, однак більш об'ємними, ніж термін «правоохоронні органи», оскільки не всі державні та недержавні органи, які здійснюють правоохоронні функції (правоохоронну діяльність), є правоохоронними органами. Сказане стосується органів суду, переважної більшості державних інспекцій, адвокатури, нотаріату, громадських формувань правоохоронної спрямованості, приватних служб безпеки та охорони, тощо. Крім того, з теоретичної і практичної точки зору треба розрізняти правоохоронні органи та суб'єктів правоохоронної системи, які співвідносяться як особливе і загальне, оскільки суб'єктами правоохоронної системи є: держава, суди, правоохоронні органи, гро-

мадські правоохоронні організації, правозахисні організації, тощо.

Специфічні риси (ознаки), які вказують на відмінність правоохоронних органів від інших державних та недержавних інституцій, наводяться авторами в окремих їх переліках. Наприклад, А. М. Куліш однією з таких ознак називає «можливість правоохоронних органів у випадках необхідності... відхилитися від правових приписів, обов'язкових для інших суб'єктів суспільних відносин» [19, с. 50], що, на нашу думку, суперечить принципу законності. Напевно, автор мав на увазі наявність у правоохоронних органів спеціальних повноважень (на проведення обшуку, зняття інформації з каналів зв'язку, затримання, застосування вогнепальної зброї, тощо), яких не мають інші державні органи. Проте здійснення таких заходів не є «відхиленням від правових приписів», як вказує автор, оскільки їх реалізація чітко регламентована законодавчими актами.

С. Ф. Денисюк до таких ознак відносить наступні: це «органи, які, по-перше, у своїй діяльності виступають від імені держави, по-друге, наділені владними повноваженнями і, по-третє, діють в інтересах усього суспільства» [26, с. 128], які, на нашу думку, характерні для будь-якого державного органу влади.

Варто погодитися з А. М. Кучуком у тому, що «знання ознак, за якими правоохоронні органи відрізняються від інших державних органів та від правоохоронних організацій, дозволяє, перш за все, правильно визначити місце правоохоронних органів в системі інших державних органів з точки зору компетенції та відповідальності за стан справ у відповідній сфері, за виконання поставлених перед ними завдань [30, с. 11]. Додамо й те, що відмежування правоохоронних органів від інших державних та громадських органів надасть змогу вирішити багато інших питань, насамперед тих, які стосуються: соціального забезпечення працівників правоохоронних органів, їх правового захисту, встановлення для них особливого порядку проходження служби, пенсійного забезпечення тощо.

До ознак правоохоронних органів як об'єкта контролю пропонуємо віднести такі:

1) вони є державними органами, про що чітко вказано в законодавчих актах, які регламентують їх діяльність, і, як правило, органами виконавчої влади, за винятком органів прокуратури;

2) вони спеціально створені з метою забезпечення охорони та захисту прав і свобод

громадян, інтересів суспільства і держави, більшою мірою – від злочинних посягань, меншою – від інших правопорушень;

3) виконання правоохоронних функцій є визначальним (основним) у їх діяльності, що передбачено відповідними завданнями, які вони виконують повсякденно та постійно;

4) правоохоронні завдання, функції та повноваження такі органи виконують на професійній основі, що передбачає відповідну підготовку правоохоронців;

5) виконання правоохоронних завдань, функцій та повноважень передбачає можливість застосування ними державного примусу;

6) наявність у правоохоронних органів спеціальних повноважень для попередження, розкриття і розслідування злочинів, які не характерні для інших державних органів (контрольна та оперативна закупівля та постачання товарів, проведення операцій із захоплення злочинців, зняття інформації з каналів зв'язку, проведення обшуку, затримання та арешт осіб, застосування спеціальних засобів активної оборони та нападу, вогнепальної зброї, тощо);

7) здійснюючи контроль за діяльністю та поведінкою фізичних та юридичних осіб, інших колективних суб'єктів правовідносин, правоохоронні органи також є об'єктом контролю з боку тих, кого вони контролюють, тобто наявний взаємний контроль;

8) додатковий порівняно з іншими працівниками соціально-правовий захист персоналу правоохоронних органів, який обумовлений

особливостями проходження ними так званої «правоохоронної служби», низкою обмежень та заборон, пов'язаних із такою службою; питання їх дисциплінарної відповідальності, як правило, регламентуються спеціальними статутами про дисципліну;

9) як правило, для виконання покладених обов'язків правоохоронні органи наділені відповідними атрибутами, які дають підстави називати їх «силовими структурами» (спеціальні звання, спеціальний формений одяг, відповідні знаки розрізнення, право носіння та застосування вогнепальної зброї);

10) їх правоохоронна діяльність координується Кабінетом Міністрів України або одним із них (прокуратурою – з питань протидії злочинності; митними органами – з питань протидії митним злочинам та іншим митним правопорушенням тощо).

Таким чином, *правоохоронні органи* пропонуємо визначити як державні органи, метою утворення та діяльності яких є охорона та захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави насамперед від злочинних посягань, що є визначальним (основним) у їх діяльності, і які у зв'язку з чим та на професійній основі виконують правоохоронні завдання, функції та повноваження, здійснення яких передбачає можливість застосування державного примусу, а їх працівники мають підвищений соціально-правовий захист, який обумовлений особливостями проходження ними так званої «правоохоронної служби».

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві [Електронний ресурс]: постанова Верховної Ради України від 18 черв. 1999 р. № 10. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-99&c=1#Public>.
3. Практика застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві [Електронний ресурс]: постанова Верховного Суду України від 24 листоп. 1999 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0019700-99&c=1#Public>.
4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: закон України від 19 черв. 2003 р. № 975-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.
6. Про основи національної безпеки України: закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
7. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Білоус Віктор Тарасович. – Ірпінь, 2004. – 444 с.
8. Координаційна діяльність прокуратури по боротьбі зі злочинністю: метод. матеріали Генеральної Прокуратури України. – К.: ГПУ, 2006. – 8 с.
9. Про Службу безпеки України: закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.
10. Про Державну прикордонну службу України: закон України від 3 квіт. 2003 р. № 662-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.

11. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : закон України від 4 берез. 1998 р. № 160/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236.
12. Бельский К. С. Административная ответственность. Генезис, основные признаки, структура / К. С. Бельский // Государство и право. – 1999. – № 12. – С. 12–20.
13. Антикорупційний моніторинг діяльності Державної автомобільної інспекції: методика та результати : монографія / кол. авт. ; за заг. ред. О. О. Сердюка. – Х. : ХІСД, 2008. – 128 с.
14. Будаков М. О. Проблеми визначення терміна «правоохоронні органи держави» / М. О. Будаков // Державна безпека України. – 2004. – № 2 (2). – С. 34–38.
15. Ковальська В. В. Міліція в системі правоохоронних органів держави (адміністративно-правові аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. В. Ковальська. – К., 2009. – 37 с.
16. Бессарабов В. Г. Координация деятельности правоохранительных органов борьбе с преступностью : науч.-метод. рекомендации / В. Г. Бессарабов, Ю. В. Капитонова, В. А. Макаренко, В. П. Рябцев. – М. : Генер. прокуратура Рос. Федерации, НИИ проблем укрепления законности и правопорядка, 2001. – 65 с.
17. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Феміна, 1996. – 696 с.
18. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скаун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
19. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Куліш Анатолій Миколайович. – Х., 2009. – 432 с.
20. Фіолевський Д. П. Судова влада і правоохоронна система в Україні : навч. посіб. / Д. П. Фіолевський. – К. : Кондор, 2006. – 324 с.
21. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. – К. : МАУП, 2004. – 272 с.
22. Дяченко В. І. Система правоохоронних органів : навч. посіб. / В. І. Дяченко. – К. : КНЕУ, 2003. – 320 с.
23. Судебные и правоохранительные органы Украины : учебник / под ред. А. М. Бандурки. – Х. : Ун-т внутр. дел, 1999. – 350 с.
24. Ковальський В. С. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / [В. С. Ковальський (кер. авт. кол.), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін.] ; відп. ред. Я. Кондратьєв. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 320 с.
25. Мельник М. І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2001. – 512 с.
26. Денисюк С. Ф. Громадський контроль як гарантія законності у адміністративній діяльності правоохоронних органів в Україні / С. Ф. Денисюк. – Х. : Золота миля, 2010. – 368 с.
27. Шилін М. О. Проблеми визначення поняття «правоохоронні органи», назви і структури відповідної навчальної дисципліни у сфері юридичної освіти / М. О. Шилін // Проблеми законності. – 2007. – Вип. 92. – С. 138–145.
28. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія. – Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – 360 с.
29. Правоохранительные органы : учебник / под ред. А. В. Ендольцевой, О. А. Галустяна, А. П. Кизьляка. – 6-ое изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА ; Закон и право, 2009. – 447 с.
30. Кучук А. М. Правоохоронні органи в Україні: нормативне регулювання та критерії виокремлення / А. М. Кучук // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2008. – № 2. – С. 10–16.

Надійшла до редколегії 04.04.2011

МУЗЫЧУК А. Н. ОСОБЕННОСТИ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ В ГОСУДАРСТВЕ КАК ОБЪЕКТА КОНТРОЛЯ

Охарактеризовано действующее законодательство Украины и научная литература на предмет определения понятия правоохранительных органов. Определены особенности правоохранительных органов в государстве как объекта контроля, сформулировано их понятие.

MUZYCHUK O. FEATURES OF LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES IN THE STATE AS A CONTROL OBJECT

The current legislation of Ukraine and scientific literature are characterized for the purpose determination in them concepts of law enforcement authorities. The features of law enforcement authorities in the state as a control object, their concept is formulated are determined.